

Grypa ptaków to ostra choroba zakaźna występująca powszechnie u ptaków, wywołana przez typ A wirusa grypy. Wirusy grypy typu A dzielą się na 16 podtypów H (hemaglutynina) i 9 podtypów N (neuraminidaza). Ptasia grypa występuje na całym świecie i wszystkie gatunki ptaków są podatne na zarażenie się wirusem, choć niektóre gatunki są bardziej odporne od innych. Do tej pory zidentyfikowano ponad 140 szczepów wirusa. Większość z nich to odmiany łagodne o niskiej patogenności. Mimo tego znane są dwa szczepy (H5 i H7), które mogą przyczyniać się do dużej śmiertelności wśród drobiu – szczepy o wysokiej patogenności (ang. Highly Pathogenic Avian Influenza, HPAI).

Patogenność (czyli zdolność do wywoływania choroby) wirusów grypy ptaków jest bardzo zróżnicowana – na tej podstawie dzieli się je zasadniczo na 2 grupy: - wysoce patogeniczne wirusy (Highly Pathogenic Avian Influenza – HPAI) – powodują grypę ptaków o ciężkim przebiegu, która jest ostrą chorobą ogólnoustrojową ze śmiertelnością dochodzącą do 100% u ptaków grzebiących (najbardziej wrażliwe są indyki, kury i inne gatunki drobiu grzebiącego). Do tej grupy należą niektóre podtypy H5 (np. H5N1) i H7 (nie wszystkie wirusy tych podtypów są jednak wysoce zjadliwe). Wirusy HPAI mogą się namnażać w całym organizmie gospodarza i uszkadzać narządy ważne dla życia, co jest zwykle przyczyną śmierci. - nisko patogeniczne wirusy (Low Pathogenic Avian Influenza – LPAI) – do tej grupy należą wszystkie podtypy wirusów grypy, w tym również H5 i H7. Wywołują zwykle łagodną postać grypy ptaków z objawami ze strony układu oddechowego i pokarmowego.

Z obecnego stanu wiedzy wynika, że wirusy H5 i H7 zakażają drób wywołując postać nisko patogenną, jednakże krążąc bez przeszkód wśród drobiu mogą ulec mutacji i przekształcić się, zazwyczaj w ciągu kilku miesięcy, w postać wysoce patogenną. Dlatego też obecność wirusa H5 czy H7 u drobiu jest zawsze powodem do zaniepokojenia, nawet jeśli początkowe objawy infekcji są łagodne.

Rola ptaków wędrownych w rozprzestrzenianiu wysoce patogennych wirusów grypy ptaków nie jest jeszcze do końca poznana. Dzikie ptactwo wodne uważane jest za naturalny rezerwuar wszystkich wirusów grypy typu A. Prawdopodobnie już od dawna ptaki dzikie przenosiły wirusy grypy bez wyraźnej szkody. Wiadomo, że przenoszą one także wirusy podtypów H5 i H7, lecz zazwyczaj w nisko patogennej postaci. Istnieją również dane wskazujące na to, że ptaki wędrowne mogą zakażać ptactwo domowe nisko patogennymi wirusami H5 i H7, które następnie mogą ulec mutacji i przekształcić się w postać wysoce patogenną.

Szczepy te zazwyczaj pojawiają się u drobiu, przetrzymywanego w ogromnych, nienaturalnych zagęszczeniach. W tego typu warunkach wirusy mogą poprzez wielokrotne cykle rozwojowe wytworzyć szczepy o nowych genetycznie cechach i bardzo znacznej zjadliwości. Naturalnym gospodarzem wirusów grypy ptaków jest drób i dzikie ptactwo, ale zdarzają się przypadki przekroczenia bariery gatunkowej i może dochodzić do zakażeń u ssaków.

Możesz zakażać się wirusem grypy ptaków, jeśli:

- masz bliski, bezpośredni kontakt z zakażonymi żywymi/padłymi ptakami, ew. zakażonymi ssakami,
- masz kontakt z wydalinami i wydzielinami zakażonego drobiu/dzikich ptaków oraz zanieczyszczonymi powierzchniami np.: dotykasz chorych/martwych ptaków, podczas uboju/utylizacji tusz ptaków, dotykasz powierzchni skażonych wirusem w gospodarstwie,
- masz kontakt z aerozolem powstającym podczas oczyszczania pomieszczeń gospodarstwa itp.
 - masz kontakt z surowym mięsem ptaków zakażonych pozyskanym poza nadzorem weterynaryjnym (ubój, patroszenie i porcjowanie mięsa w domowych warunkach, „mokre targi w Azji”).
- Nie odnotowano zakażenia ludzi wirusem grypy ptaków drogą pokarmową.
- Nie odnotowano transmisji zakażenia z chorego człowieka na inne osoby.

Wirusy grypy ptaków giną w temperaturze 60-70°C (ulega on zniszczeniu w wyniku pasteryzacji). W zbiornikach wodnych, często zakażonych przez ptaki wodne, wirus zachowuje zakaźność nawet przez 4 dni w 22°C i ponad 30 dni w 0°C.

Zakażenie wirusami grypy ptaków u ludzi wywołuje objawy podobne do objawów „zwykłej” grypy. Są to:

- gorączka lub stan podgorączkowy
- złe samopoczucie
- bóle głowy
- bóle mięśni, stawów
- kaszel
- ból gardła
- zapalenie spojówek
- duszność
- biegunka
- objawy neurologiczne

Zalecenia

Jeśli masz kontakt z ptakami (żywymi lub martwymi) lub innymi zwierzętami albo podróżujesz do regionów, w których odnotowuje się przypadki zachorowań na grypę ptaków u ludzi:

- unikaj bezpośredniego kontaktu z drobiem chorym, padłym ptactwem dzikim oraz przedmiotami, na których znajdują się ślady ptasich odchodów,
- unikaj dotykania chorego lub martwego ptactwa bez zabezpieczenia w środki ochrony osobistej (zawsze zakładaj: fartuch/kombinezon, rękawice, maski ochronne FFP3, gogle, ochraniacze obuwia, czepek na głowę),
- stosuj rutynowe zasady higieny osobistej takie jak: częste mycie rąk ciepłą wodą z mydłem, w szczególności po przyjeździe do domu, przed przygotowaniem/spożywaniem posiłku, po kontakcie ze zwierzętami, po skorzystaniu z toalety itd.,
- unikaj bliskiego kontaktu z osobami chorymi,
- przestrzegaj higieny kaszlu i kichania (w czasie kaszlu lub kichania zakryj usta i nos chusteczką oraz natychmiast wyrzuć zużyta chusteczkę do kosza; gdy nie masz chusteczki kasłaj lub kichaj w zgięcie łokcia),
- spożywaj tylko żywność poddaną właściwej obróbce termicznej (gotowaną, pieczoną, duszoną, dobrze wysmażoną),
- jeśli jesteś zawodowo narażony na kontakt z podejrzanymi o zakażenie lub chorymi ptakami (jesteś lekarzem weterynarii, hodowcą drobiu, dokonujesz uśmiercania chorych ptaków, wykonujesz dezynfekcję pomieszczeń gospodarczych, jesteś myśliwym, zajmujesz się ochroną dzikich ptaków), stosuj odpowiednie środki ochrony osobistej (w szczególności fartuchy/kombinezony, rękawice, maski ochronne FFP3 i gogle, ochraniacze obuwia);
- zgłaszaj obecność padłych ptaków/innych zwierząt do właściwych lokalnych służb porządkowych (np. straż gminna, policja, powiatowy lekarz weterynarii),
- stosuj się do zaleceń miejscowych służb sanitarnych oraz lekarzy, a także do zaleceń organów Inspekcji Weterynaryjnej, służb ochrony środowiska na terenach występowania ognisk zakażeń wśród ptaków w Polsce i za granicą, szczep się regularnie co roku przeciwko grypie sezonowej - może zmniejszyć to ryzyko zmienności wszelkich, w tym odzwierzęcych, wirusów grypy w organizmie człowieka oraz uchronić przed ciężkim przebiegiem zakażenia (rekomendacja WHO oraz ECDC),
- dbaj o bezpieczeństwo zwierząt domowych - w 2023 r. wystąpiło ognisko grypy ptaków wśród kotów domowych w kilku województwach w Polsce, dlatego: po przyjeździe do domu od razu zabezpieczaj buty przed dostępem zwierząt domowych; czyść/dezynfekuj obuwie każdorazowo po powrocie do domu; zachowuj warunki higieniczne przy przygotowaniu posiłków dla zwierząt domowych; jeśli u zwierzęcia domowego pojawią się nietypowe objawy choroby, zgłoś się z nim niezwłocznie do lekarza weterynarii;
- jeśli pojawią się u ciebie niepokojące objawy grypopodobne (albo inne nietypowe, w tym neurologiczne) – zgłoś się do lekarza i poinformuj go o kontakcie z chorym/padłym ptactwem lub innym zwierzęciem.

Więcej materiałów znajdziesz:

[https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/influenza-\(avian-and-other-zoonotic\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/influenza-(avian-and-other-zoonotic))

<https://www.gov.pl/web/gis/grypa-ptakow>

[Państwowy Instytut Weterynaryjny — Państwowy Instytut Badawczy. \(piwet.pulawy.pl\)](https://www.piwet.pulawy.pl)